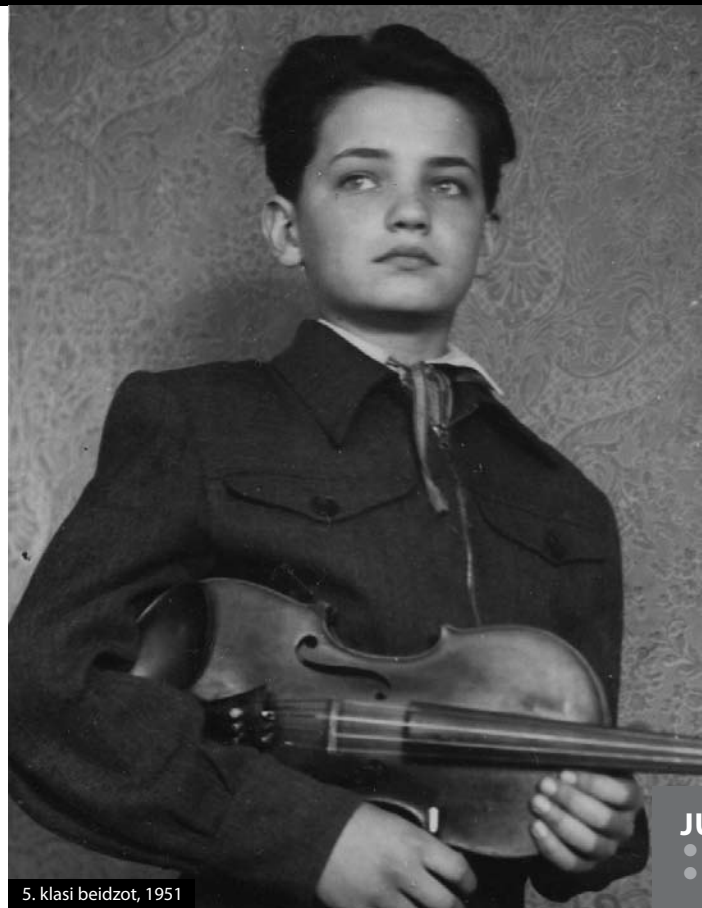

Maskavas skola un Latvijas sajūta

Līga Pētersone

JURIM ŠVOLKOVSKIM – 75

5. klasi beidzot, 1951

Līga Pētersone: Vai ir kaut kas, ar ko jūs vēlētos sākt, profesor?

Juris Švolkovskis: Jā, ir viena lieta. Ja jūs meklēsit kādu manu interviju saistībā ar 70 gadu jubileju, nevienai neatradīsiet. Mans vecaistēvs Jānis Švolkovskis bija cara armijas pulkvedis un kara inženieris. Viņš strādājis Kauņā, cēlis nocietinājumus Baku un Vladivostkā. Ap manu 70 gadu jubilejas laiku, pilnīgi negaidot, mani atrada kā viņa pēcnācēju un uzaicināja uz interviju žurnāla *Baltfort* redakcijā, un tādā veidā atzīmēja arī manu 70 gadu jubileju. *Baltfort* ir militāri vēsturisks žurnāls, bet “Mūzikas Saulē” es toreiz nebiju.

LP: Vai jūsu dzimtā pirms jums bijuši mūziķi, mākslinieki?

JŠ: Ja runājam par mani senčiem, tad pa mātes līniju man rados ir mācītājs Juris Neikens. Dokumentāli to es nevaru pierādīt, bet atceros, ka mana māte stāstīja: viņas vecāmāte esot vienmēr teikusi, ka mācītājs Neikens mums ir tuvs rads. Taču mākslinieku man dzimtā nav. Tēvs bija inženieris, universitātē studēja; viņa vadībā, piemēram, ir celts tilts pāri Gaujai Siguldā. Bet viņa sirdslieta bija klavieres – tās viņš ļoti spēlēja, lai arī muzikālās izglītības viņam nebija. Viņš varēja improvizēt, arī dejas spēlēt. Tēvs daudz spēlēja pašdarbības ansamblīšos, arī krodziņos – tas viņam bija tāds hobijs.

Vienvakar pēc kādas uzstāšanās viņš bija atnesis mājās vijoli. Es to ieraudzīju un teicu, ka gribu šo instrumentu spēlēt. Papus piekrita, dabūja man lielo vijoli, vienā ziemas dienā ņēma mani pie rokas, un mēs gājām meklēt skolotāju. Atceros, kā gājām gar katedrāli uz operu. Ieejam operā, nāk pretī tāds liela auguma izskatīgs jauneklis. Tas bija Jānis Dūmiņš. Papus vaicā, vai nezina kādu, kas varētu puikam mācīt vijoli. Dūmiņš saka: “Es viņu varētu pamācīt”. Protams, vijoli vajadzēja citu – mazāku. Kad tā mazā vijolīte atradās, sāku pie viņa staigāt, viņš dzīvoja Zvaigžņu ielā. Divus gadus mācījos privāti, bet tad Dūmiņam kaut kas ar roku notika: viņš pārgāja uz kordirigēšanu un man par pedagogu izvēlējās profesoru Kārli Brikneru. Brikners sāka strādāt pēc kara gados Rīgā, bija Eiropā pazīstams vijolnieks, un Jānis Dūmiņš uzskatīja, ka tas man būtu labākais pedagogs; domāju, ka viņš nekļūdījās. Tā nu es iestājos Dārziņskolā un sāku staigāt pie Briknera. Bet jāteic, ka Dūmiņš man vienmēr palicis atmiņā – viņa stāja, prasīgums un stingriba, visam vienmēr bija jābūt kārtīgi izdarītam līdz galam – tas man palicis prātā no pirmajām dienām.

Dārziņskolā man visādi ar' gāja: nekādas spožas atzīmes nebija, un, protams, es drusku pats arī paslinkoju. Bet tad ap kādu 6. klasi sāku pilnīgi patstāvīgi strādāt un jutu, ka gribu sevi parādīt. Un 10. klasē 1955. gadā [28. novembrī – *L. P.*] skolas mācību koncertā sagatavoju un nospēleju tādu programmu, kas metražas un grūtības ziņā pārsniedza visas pārējās. Dūmiņš bija atnācis uz manu koncertu un pēc tam uzrakstīja vēstuli, kas man ir ļoti nozīmīga. (*skat. attēlu 45. lpp.*)

To es saku tādēļ, ka Jānis Dūmiņš sekoja manai dzīvei arī vēlāk. Un faktiski viņš bija arī tas, kas pierunāja mani stāties Maskavas kon-

servatorijā. Bet šo koncerta programmu pieminu tāpēc, ka tā paša gada decembrī braucām uz Maskavu. Tur Dārziņskola sniedza koncertu Maskavas desmitgadīgajā skolā. Un tur es spēleju jau pavisam ko citu – Šumaņa “Fantāziju”. Un tajā koncertā uzstājās arī tādi interesanti kadri kā Gidons Krēmers, Arkādijs Fomins, Filips Hiršhorns, Oļegs Kogans. Pēc tam sākās pats interesantākais – 1956. gada novembrī mani gribēja izmest no Dārziņskolas.

LP: Jo?

JŠ: Es nekad par to neiedomājos, bet tagad es to saistu – acimredzot kādam nepatika, ka sāku izvirzīties. Iemesls bija politisks. Mēs divatā ar klasesbiedru, tas bija vēlāk pazīstamais “zelta saksis” Ivars Birkāns, stāvējām pie ziņojumu deļa, un tur bija uzrakstīts, ka sanāk kaut kāda sapulce. Ivars palaida muti un teica: “Atkal iebrucēju valodā rakstīts!” Blakus stāvēja divas komjaunietes, nesaukšu vārdā,

JURIS ŠVOLKOVSKIS

- Dzimis 1938. gada 19. decembrī Rīgā
- 1945–1947 privātskolas pie pirmā vijoles skolotāja Jāņa Dūmiņa
- 1957. gadā absolvē Emīla Dārziņa speciālo mūzikas vidusskolu pie Kārļa Briknera
- Līdz 1958. gadam turpina studijas pie prof. Kārļa Briknera Latvijas Valsts konservatorijā
- 1957. gada aprīlī II vieta Republikāniskajā vijolnieku konkursā Rīgā
- 1958–1965 mācījies Pētera Čaikovska Maskavas Valsts konservatorijā pie prof. Gaļinas Barinovas (1962–1965 aspirantūra)
- 1960. gadā I vieta Republikāniskajā vijolnieku konkursā Rīgā, kā arī I vieta Starrepubliķāniskajā jauno izpildītāju konkursā Minskā
- Kopš atgriešanās Rīgā 1965. gadā strādā Jāzepa Vītola Latvijas Mūzikas akadēmijas Stīgu instrumentu katedrā (katedras vadītājs 1991–1999)
- 1965–1988 spēlē klavieru trio sastāvā kopā ar Valdi Janci un Māri Villerušu (no 1967 “Latvijas filharmonijas klavieru trio”)
- 1978–1992 spēlē JVLMA stīgu kvartetā kopā ar Osvaldu Šneideru, Ināru Brīnumu un Armandu Nelsonu, vēlāk Dianu Ozoliņu
- 48 gadu ilgajā pedagogiskās darbības laikā prof. Jura Švolkovska vijoles klasi absolvējuši 85 vijolnieki

Juris Švolkovskis un Ventis Zilberts, 2002

nekāda spoža. Tā nu ministrs Ostrovs un Rokpelnis pasargāja mani no izmešanas. Ja to būtu kārtējuši skolā, mani noteikti izmestu. Bet skolas pārstāvji vēlējās sarīkot paraugrāvu, un tas neizdevās. Vispār, kas par iedomu – risināt jautājumu par izmešanu pie ministra! Ko ar to gribēja panākt?

LP: Vai tad, kad izvēle jau bija kritusi uz vijoli, nekad nebija kārdinājums nodarboties ar kaut ko citu?

JŠ: Intereses jau, dabīgi, bija dažādas. Patika sports, kā katram puikam, bet tam nebija laika. Dārziņskolā volejbola mačus taisījām un basketbolu spēlējām. Kad aizbraucu uz Maskavu, tur arī teica, ka man augums piemērots, jānāk basketbola komandā spēlēt. Taču es atbildēju – nē! Viens negadījums, un var tā sastrumēt roku... Pēdējos Maskavas

bet abas vēlāk pazīstamas mūziķes, viņas aizgāja un izstāstīja to direktorei, kas uztaisīja lielu skandālu. Es gan nebiju komjaunietis, bet komjauniešu sapulcē bija nolēmuši, ka šie divi ir jāizslēdz no skolas. Bet tas vēl nav nekas. Nākošajā dienā uz skolu paaicināja manus vecākus un paziņoja, ka mums jāierodas pie kultūras ministra. Tā nu mēs aizgājām – divi jaunekļi, divi vecāki un divas dāmas: skolas direktore Binatjana un klases audzinātāja Levinsons. Ivars uzstāja, ka mēs neesam vainīgi, jo viņš teicis: nevis 'iebrucēju', bet 'iebraucēju' valodā. Ministrs Jānis Ostrovs un Fricis Rokpelnis, kas tolaik bija Mākslas lietu pārvaldes priekšnieks, saprata, par ko ir runa, pakratīja ar pirkstu un sacīja, ka tā nevar teikt.

Vēl viena situācija, ko man pārmeta – nesen bija miris Melngailis, un Dārziņskolas pārstāvji uz viņa bērēm negāja. To es arī kaut kad pateicu. Tad vēl mūzikas literatūras nodarbībā klasē teica, ka Jāzeps Vītols visus savus labākos darbus sarakstījis Pēterburgā. Bet kā?! "Dārgakmeņi", piemēram, ir Latvijas laikā rakstīti, "Latvju lauku serenāde" arī. Un atkal viss pie direktores aizgāja, un tas arī tika tur, pie ministra, pateikts.

Vēl man pārmeta, ka es nepiedaloties sabiedriskajā darbā, taču es spēlēju Jaunatnes orķestrī un biju tur koncertmeistars. Beigās sēdēja abas tantiņas noskumušas un sasarkušas, un ministrs teica, ka viņas nesaprot, kas ir sabiedriskais darbs. Es izgāju ārā kā uzvarētājs. Tur nav ko slēpt – tā ir bijis. Kopumā jau situācija tāda savāda, bet direktore un Levinsons turpināja uzskatīt, ka mani jāizslēdz no skolas, ka es nedrīkstu mācīties tādā speciālā skolā.

LP: Kā jūs sadzīvojāt ar šādu spiedienu?

JŠ: Nu, kāda bija, tāda bija tā Dārziņskolas gaisotne. Es dažreiz lasu, ka – vai, cik tur bijis jauki mācīties... Nu jā, mēs visi tur mācījāmies ļoti centīgi, viens otru atbalstījām un par to maz domājām, bet ideoloģiskā atmosfēra nebija

Juris Švolkovskis un Jānis Dūmiņš, 1998

1955.g. 29. nov.

Milo Juri!

Apšņiedu Tevi par to, ka nepal-
mei, kas ir labi starp taviem
lielajiem meistarim. Tāsi bija pērcēnāts,
ta pē mūs pirms mūs stādīti ar
sīpoliem, ar mūs tās sīpoli tām
mūzicēns sīpoliem programā. Jā.
Lē Jā dīst, nepērcēnāts un tās. Tās
bū tās pērcēnāts un tās. Tās
tās reģijens sīpoliem ar tās meistarim.
Tās tās tās sīpoli meistarim ar mūs
tās meistarim, ar mūs tās sīpoli tās pē-
pērcēnāts. –bet es tās tās tās sīpoli,
tās pērcēnāts tās tās, ar sīpoliem pērcēnāts
bū dīst, ar tās atēns un atēns pērcēnāts
sīpoli pērcēnāts sīpoliem mūs!

Vēl pērcēnāts Jā, Juri, dīst
pērcēnāts tās tās, pērcēnāts
tās komponisti tās tās, sīpoli tās
tās sīpoli, ar tās un dīst
sīpoli komponisti.

LPSR Valsts konservatorijas Em. Bērziņa 10-gad.musikas skolas
stīgu nodāles 1955/56.m.g.mācību koncerts
28.novembrī, plk.19.00

Bachs	Adagio un Fuga no V sonates
Brāms	Sonāte Nr.1 g
Frokoļjevs	Koncerts
De Falja-Koohumakis	Spāņu svīta
Punjāni-Kreislers	Preliūdija un Allegro
Švolkovskis, Juris - X kl. (doc. Briķeža kl.)	

No kreisās: Sergejs Brinums, Voldemārs Stūrešs, Juris Švolkovskis, Gabriela Paraša, Gaļina Barinova, Voldemārs Seļegovs, Andris Baumanis, 1983

Ar Kārli Brikneru, 1957

gados sāku spēlēt tenisu un turpināju vēl pāris gadu, bet tā paša laika trūkuma dēļ pārtraucu. Nebija vēlēšanās kļūt par kādas citas profesijas pārstāvi.

Man diezgan labi klavierspēle paveicās. Es gan nebiju improvizētājs, bet labi lasīju no lapas. Uz to arī bieži "izbraucu". Maskavā bija tāda skolotāja, kas sākumā to neatšifrēja. Nācu un tik spēlēju. Bet, kad viņa saprata, ka stundās lasu no lapas, iedeva man spēlēt Grīga Klavierkoncertu. Protams, tad bija jāsāk mācīties.

Vēl viens gadījums. Mana profesore Gaļina Barinova zināja, ka es labi klaviers spēlēju. Viņa man saka: "Ziniet, man jāgatavo Glazunova Koncerts, un vajag, lai kāds paspēlē klavieru partiju". Tas bija ar Veroniku Dudarovu, bija tāda diriģente. Teicu, ka šāds koncerts gan nav priekš manis, bet viņa uzstāja. Tā mēs trijātā muzicējām: Barinova spēlēja solo, es tur kaut ko līdzī grabināju, un Dudarova diriģēja. Līdz galam tikām.

LP: Tātad jūsu skolotāji ir Jānis Dūmiņš, Kārlis Brikners un Gaļina Barinova.

JŠ: Jā. Brikneram es biju ļoti uzticīgs skolnieks. Skolā jau bija dažādi vēji. Brikneru tur ļoti "zāģēja", viņš bija Eiropas kultūras cilvēks, un mūsmāju gudrinieki to nemīlēja. Bija ļoti kareivīgas mammas, kas radija Brikneram skolā diezgan nelāgu atmosfēru. Tajā laikā no Maskavas atnāca [Jakovs] Targonskis, viņam organizēja klasi un gribēja mani tajā pārcelt. Bet mans papus skaidri un gaiši pateica: "Mans dēls mācīsies pie Briknera un nekur projām neies!" Tā es pabeidzu Dārziņskolu un iestājos konservatorijas pirmajā kursā. Bet jau tad Dūmiņš ieteica braukt uz Maskavu mācīties. Bija viena noklausšanās uz pirmo Čaikovska konkursu, kur es, protams, tālāk netiku, bet Brikners līdzī bija iedevis vēstuli profesorei Gaļinai Barinovai. Viņa ne pārāk sen bija sākusi pedagoga darbu un bija ierīnēta dabūt savā klasē vijolniekus, kas kaut ko var izdarīt. Barinova man palīdzēja ar pāriešanu no Rīgas uz Maskavu, un faktiski es biju pirmais no Latvijas vijolniekiem, kas mācījās Maskavas konservatorijā pēc kara gados.

LP: Vai savu pedagoģijas metodiku esat aizguvis no saviem skolotājiem, vai arī tā ir jūsu paša izveidota? Kā laika gaitā tā mainījies?

JŠ: Tas ir kopums. Esmu mācījies no visiem saviem skolotājiem un vēl šobrīd pats mācos.

Brikners vairāk bija pedagogs "ar piemēru". Viņš uzlika vijoli uz pleca un spēlēja. Un es skatījos – ā, nu viņš tur to šādi, tagad šādi. Brikners neiedziļinājās metodiskos jautājumos. Viņš deva diezgan grūtu repertuāru, kādreiz varbūt pārāk grūtu. Vēl viņš mīlēja darīt tā, ka no kāda skaņdarba iedeva grūtākās vietas un teica: "Ņem un mācies!" Visu skaņdarbu nē, tikai fragmentus. Tā es dabūju iepazīties ar ļoti plašu repertuāru. Toreiz jau daudz ko arī neizdarīju līdz galam, nebija vēl tās pacietības. Tagad gan varu teikt, ka esmu pacietīgs. Muzikāli tehniskā ziņā visvairāk man deva profesore Barinova: saprašanu par toņa veidošanu, par intonāciju, frāzējumu un, protams, par mūzikas būtību. Kad es šeit, Rīgā, mācījos, pie sevis jutu, ko gribu, bet, kā to izdarīt, tas man ne vienmēr bija skaidrs. Te padomdevēju pietrūka. Piemēram, profesors Berzinskis mīlēja mācīt

arī vijolniekus. Viņš visas stīgu specialitātes mācīja. Taču viņš prasīja tikai: "Spēlē izteiksmīgi!" Bet, kā to sasniegt un ko darīt, tas izpalika. Čellistiem varbūt viņš to varēja pateikt, bet vijolniekiem nē. Un mēģinājums panākt izteiksmīgumu sasprindzināja vēl vairāk nekā pirms tam. Tāpēc man tajā laikā bija lielas problēmas ar rokām, jo es daudz strādāju, bet strādāju ar nebrīvām rokām, un jaunam cilvēkam tas ir diezgan bīstami. Pēc Maskavas man rokas vairs nav sāpējušas – un to

iemācīja Barinova. Viņa draudzējās ar Borisu Beļinkiju, pie kura man dažkārt bija stundas, kad Barinova aizbrauca uz koncertiem. Viņš bija ļoti kulturāls, intelīgents cilvēks, kurš nekad nebija priekšā kā Kogans, Oistrahs, Ciganovs, viņš vienmēr bija otrajā plānā. Ļoti labs pedagogs un smalkjūtīgs mūziķis. Barinova ar manu stāju jau bija apmierināta, bet Beļinkijs pienāk pie manis, patausta plecu un saka: "Юра, у вас же плечо зажато!" ["Jura, jums taču plecs sažņaugts!" – *red. piez.*] Viņš redzēja to, ko faktiski no ārpuses neredz, bet ko redz kustībā, tonī. Tā man bija laba mācība – saprast, cik daudz slēpjas zem acīmredzamā.

Protams, darbs ar studentiem arī ir liela mācīšanās, jo katrs students ir citāds. Esmu domājis, ka izveidošu vienu programmu, kas katram audzēknim jāapgūst. Bet vēlāk skatos – vienam tas der, citam nē, jo ir pavisam citas problēmas. Acs jau ir "piešauta", problēma redzama, bet ne vienmēr problēmu var uzreiz atrisināt. Mēdz būt tā, ka pirmajā gadā mēs ar studentu iepazīstamies, otrajā viņš sāk kaut ko darīt un trešajā sāk mani saprast. Protams, ka visvairāk atkarīgs no talanta, bet vēl vairāk no darba.

LP: Pastāstiet, lūdzu, ko vairāk par Maskavas laiku!

JŠ: Lēmums pāriet uz Maskavu manā dzīvē bija grūts izšķiršanās brīdis, jo nebija līdzekļu – braucu uz turieni, nezināju, kā būs ar izdzīvošanu. Sākumā Barinova parūpējās, un es gāju par repetitoru skolniekiem, tad nebija jādzīvo tikai no stipendijas. Vēlāk šādi tādi koncertiņi parādījās – beigu beigās galus sadzinu kopā.

Visus gadus dzīvoju kopmītnēs. Sāku ar astoņu cilvēku istabu, vēlāk aspirantūrā jau bija maza divvietīga istabiņa. Vijoli gāju spēlēt galvenokārt uz konservatoriju, kaut gan klases tur varēja dabūt gandrīz tikai pēcpusdienās. Ja gribējās spēlēt no rīta, kopmītnē bija tā saucamā repetitorija – klasītes, kur varēja vingrināties no rīta pirms lekcijām, bet tad bija jāceļas piecos, jo tikt gribētāju uz turieni bija daudz.

Interesanti, ka dabūju spēlēt priekšā arī Aramam Hačaturjanam. Barinova bija ar viņu ļoti pazīstama, un, kad es biju visu viņa koncertu iemācījies, profesore palūdza viņu atnākt. Viņš bija ļoti apmierināts, pats diriģēja man priekšā. Vēlāk šo koncertu nospēlēju arī Rīgā ar orķestri un Leonīdu Viņneru pie diriģenta pulsts.

Ļoti labas attiecības man bija ar kameransambļu pasniedzēju Aleksandru Zibcevu. Viņš bija unikāla personība – parasti kameransambļa pasniedzēji ir pianisti un vijolniekam maz ko var ieteikt, taču Zibcevs bija gan pianists, gan vijolnieks. Ļoti intelīgents krievu profesors. Vēlāk, kad jau strādāju Rīgā, viņš atbrauca uz šejieni kopā ar čellistu Mihailu Homiceru un laikam gribēja no viņa mazliet atpūsties (Homicers bija tāds nervozs). Viņš man teica: "Juri, izgādāriet man, lūdzu, biļeti uz cirku." Viens brīvs vakars bija, tad nu mēs abi noskatījāmies cirka izrādi.

LP: Rezumējot – kādas vērtības jūs saviem audzēkņiem mēģināt vairāk ieaudzināt – ētiskās vai estētiskās?

JŠ: Galvenā vērtība, protams, ir skaņa. Vijolei ir jāskan, vai tā ir tehnika, vai kantilēna! Lai skanīgumu izveidotu, jābūt priekšnoteikumiem: ar nebrīvām rokām tas nav iespējams, ar nepareizu stāju arī nē. Ir reti tādi gadījumi, kad ar nepareizu stāju ir labs rezultāts.

Galvenais, lai kustības netraucētu veidot skaņu. Protams, jābūt arī pietiekošai tehnikai, bet es neesmu tehniskās vienpusības piekritējs. Ir man studenti, kas tik grib tos grūtākos darbus spēlēt, bet tas nāk ar laiku. Arī tehnikai ir jāskan.

Vēl viena no manām prasībām ir izpildījuma ritmiskā puse. Es nepieļauju ritmisku vaļību. Viena lieta ir *rubato*, bet ļoti bieži aiz *rubato* slēpjas tie, kas nevar ritmiski nospēlēt. Ne velti bijušais LNSO galvenais diriģents Karels Marks Šišons teica, ka mūsu orķestris spēlē brīnišķīgi, bet ritma tam nav. Viņš tiešām gribēja iztāsīt eiropeiski augstas klases ritmu. Arī Mariss Vētra "Sestajā kolonnā" raksta, ka viņš aizbraucis uz Zalcburgu un klausījies, kā Toskanīni diriģē. Vētra nav sapratis, kur tā burvība, kāpēc orķestris tā skan. Beigās aptvēris – tas ir dzelzains ritms. Bet mūsu kora kultūrā ritms ir otršķirīga vērtība. Tie orķestra diriģenti, kas nāk no kordiriģentiem, arī sirgst ar ritma izjūtas trūkumu. Viņi nesaņem, ka orķestrim vajag iedot tempu un – lai viņi spēlē. Un tad nu drusku uz priekšu, uz atpakaļu, bet nedrīkst tempu raustīt katrā taktī citādu. Nu, ir tas mūsu dabā mazliet. Tāpēc es dodu audzēkņiem daudz spāņu mūzikas. Man patīk, un bez ritma tur nevar neko izdarīt. Tie spāņu raksturi arī mūsu latviešu flegmatisko noskaņu mazliet atsvaidzina. Tas ir tas, par ko sanāk padebatēt ar audzēkņiem. Faktiski ir tā, ka tehniskā puse nevar būt bez ritma. Un tā jau ir audzināšanas lieta.

LP: Vai jums ir bijuši mīļākie audzēkņi?

JŠ: Es teikšu tā, ka man katrs audzēkņis ar kaut ko ir mīļš. Kad viņi jau beiguši studijas, ir tādi, kas mani atceras, un tādi, kas negrib atcerēties. Bet strādājot man nav atšķirības. Ir gan bijis, ka pret kādu zūd pacietība. Taču es domāju, ka viņi jau saprot, kāpēc. Bet

2007

No kreisās: Hermanis Brauns, Elfrīda Pakule, Aleksandrs Daškovs, Alberts Racbaums, Juris Švolkovskis, 1966

No kreisās: Valdis Jancis, Arnolds Šturms, Māris Villerušs, Juris Švolkovskis, 1988

miljonāru bērnus – varbūt es dzīvotu labāk, braukātu ar smalku mašīnu (tagad vispār ar mašīnu nebraucu), bet man lielāku gandarījumu dod darbs šeit. Katrs jau meklē savu laimi, nevienu nevar par to pelt. Ir gadījies, ka students neko nedara, bet apgalvo, ka šeit ir slikti mācīties, un aizbrauc uz ārzemēm cerībā, ka kāds viņu tur vairāk mācis. Dažiem tā ir kļūda, bet daži tādējādi guvuši labus panākumus. Nu, brīnišķīgi! Es ļoti priecājos, piemēram, par Baibu Skridi, Vinetu Sareiku.

tā es nešķiroju – nav tā, ka es ar vienu strādātu, ar otru nē. Visiem ir prasības, un viņiem jāizdara, kas jāizdara. Un man pašam tāpat.

LP: Vai jūs esat saskaitījis savus audzēkņus? No 1965. gada viņu skaits varētu būt visai iespaidīgs.

JŠ: Esmu saskaitījis – 85. Daudzi no viņiem strādā ārpus Latvijas – Vācijā, Zviedrijā, Izraēlā, Amerikā, Kanādā...

LP: Kā jūs vērtējat to, ka daudzi mūziķi, tostarp arī vijolnieki, brauc prom no Latvijas? Vai jums pašam nekad nav bijis piedāvājums vai kārdinājums dzīvot un strādāt citā valstī?

JŠ: Domāju, ka pēc studijām pie Barinovas man būtu bijušas iespējas palikt Maskavā, taču es mazo pirkstiņu nepakustināju, lai tas notiktu. Jāsaka pavisam atklāti: kad aizbraucu mācīties uz Maskavu, vienīgais mērķis bija atbraukt atpakaļ uz Latviju strādāt. Esmu priecīgs, ka liktenis man to lēmis. Daudziem tā nav paveicies.

Piemēram, Arvēds Norītis ļoti labi un spoži sāka strādāt, bet viņam bija jāemigrē. Ja viņš būtu palicis, pie mums būtu pavisam cita stīginstrumentu saimniecība – viņš ar savu līmeni būtu gluži citādi strādājis. Bet tādu piedāvājumu – braukt kaut kur citur strādāt – es neesmu meklējis, tādēļ tādi arī nav nākuši. Domāju, ka man būtu grūti kur citur, jo, strādājot šeit, es zinu, ka to daru Latvijas labā, latviešu mūzikas kultūrai. Ja es aizbrauktu mācīt mazus nēģerēnus vai Amerikā

Es jau pats biju tas, kas brauca prom, lai mācītos, taču atbraucu atpakaļ. Te, protams, ir jautājums arī par darba iespējām. Latvija ir maza, un mūziķi, paldies Dievam, mums ir labi. Varu teikt, ka akadēmija gatavo ļoti labus studentus.

LP: Jums ir ļoti nozīmīga loma latviešu vijolmūzikas laukā – esat ierakstījis daudzus latviešu komponistu skaņdarbus, kā arī vēl joprojām izpildāt šos opusus koncertos. Vai uzsverat to kā misiju, vai arī šis process notiek dabīgi pats no sevis tādēļ, ka šī mūzika tuva sirdij?

JŠ: Tas man sākās kopš Dārziņskolas laikiem. Ļoti interesēja viss, ko latviešu komponisti uzrakstījuši. Klausījos mūsu tālaika atskaņotājus un pārdzīvoju, kāpēc mūsu mūziķi pēc kara gados tik maz paši spēlēja. Vairāk balstījāmies uz māksliniekiem, kas atbrauca no Maskavas, bet mūsējie te koncertēja reti. Nu, spēlēja pirmajos gados Kārlis Briķners, turklāt ļoti nopietnas un lielas programmas. Bija Paganīni un Bēthovena mūzikas vakari. Lida Rubene arī uzstājās, bet vairāk koncertējošu vijolnieku tolaik neatceros.

Jā, latviešu mūzika mani interesēja, un tas nav mainījies. Bija Madonā Latviešu mūzikas svētki, un mēs vairāk nekā desmit gadu ar Venti Zilbertu vedām tur jaunas programmas ar zināmiem, mazāk zināmiem un galīgi nezināmiem darbiem. Piemēram,

2001. gada vasarā pirmo reizi vienkopus nospēlējām visus Jāzepa Vītola skaņdarbus vijolei un klavierēm. To visu darījām ar lielu entuziasmu.

LP: Jums miļa ir arī kameruzicēšana – klavieru trio, stīgu kvartets. Kā, jūsuprāt, atšķiras vijolnieka loma abos šajos ansambļos? Kura no tām tuvāka jūsu būtībai?

JŠ: Teikšu tā: labas kameruzicēšanas ir tik daudz, ka tā ir praktiski neizspēlējama. Mana vēlme vienmēr bijusi paplašināt repertuāru, bet laika resursi ir traucējuši. Esmu spēlējis dažādos sastāvos: klavieru trio, stīgu kvartetā, arī klavieru kvintetā, ir bijis sekstets, kvartets ar diviem mežragiem utt. Vijoles loma visur ir vienāda. Visur jābūt tai pašai meistarībai, muzikālajai izjūtai, ritmam un ansambļa sajūtai. Ansambli jūtos pietiekoši labi, bet pēc būtības man tuvāks ir stīgu kvartets. Taču tā iznāk, ka kvartetu nevar noorganizēt, vienkārši paņēmot četrus cilvēkus un sakot, ka tas tagad ir kvartets. Tur jābūt vienādai domāšanai, arī cilvēciskai sprāšanai.

No kreisās: Ivars Brīnums, Jeļena Berdnikova, Madara Jauģiete, Līva Pločiņa, Antra Krūmiņa, Ilze Circene, Juris Švolkovskis, Līga Kuzmane, Dina Ozoliņa, Sanita Glāzenburga, Veneta Mīkelsone, Natālija Zandmane, Sofija Kirsanova, Gints Sapietis, 2008

1965. gadā kvartets neizveidojās, un sanāca, ka trio bija mans galvenais kameruzicēšanas lauks. Konservatorijas kvartets radās pēc tam, un mēs muzicējām 12 gadu: es, Osvalds Šneiders un Ināra Brīnuma, čellisti mainījās – vispirms bija Armands Nelsons, pēc tam Diana Ozoliņa. Bijām saspēlējušies. Izpildījām daudz ko: Jāņa Ivanova Pirmo kvartetu, arī Ādolfa Skultes un Jāņa Mediņa kvartetus pirmo reizi pēc kara atskaņojām. Labs ieraksts ir viens no pēdējiem Teofila Biķa koncertiem, kur spēlējām Brāmsa Klavieru kvintetu.

Un tad nāca Jāzepa Vītola 130 gadu jubileja, un vajadzēja ierakstīt Vītola kvartetu. Rektors Imants Kokars bija iedomājies, ka tur jāspēlē [Ernestam] Bertovskim, un pārējos tad var kaut kā pielīmēt. Es rektoram teicu, ka mums ir kvarteta sastāvs, kas var ierakstīt Vitolu, bet viņam tas nederēja. Tad nu es savu līdzdalību atsaucu. Kvartets nevar rasties ar norādījumu no augšas.

LP: Kurš Juris Švolkovskis ir vispatiesākais un laimīgākais – pedagogs, solists vai kameruzicējis?

JŠ: Hmm... Nevaru izšķirties... Nu, var teikt tā, ka tas ilgstošākais darbs man tomēr ir pedagoģija, ko esmu sācis no 1965. gada. Bet ar prieku daru visus savus darbus. Joprojām vēl esmu uzticīgs solo spēlei, lai arī tā vairs nav tik intensīva un nevaru tai veltīt tik daudz laika. Ar trio mēs arī vēl epizodiski satiekamies. Bet tas ir grūti, jo katrs jau strādā savā darbavietā. Faktiski arī kvartetu mēs pārtraucām spēlēt, jo pietrūka enerģijas organizēt, un materiāli jau arī tas neatmaksājās. Tas faktiski bija sirds darbs. Tā ka visi darbi man ir vienādi miļi. Vēl jāpiemin mani klases vakari. Tie ir bijuši pāri par 45. Sākumā es dažus gadus izlaidu, bet vēlāk tie kļuva par pilnīgi obligātu lietu, kam ir jābūt. Domāju, ka līdz kādiem 50 vajadzētu tikt.

LP: Kādas ir jūsu attiecības ar orķestra muzicēšanu? Vai pārsvarā kā solistam – stāvēt pret orķestri ar muguru?

JŠ: Nē, ir bijis dažādi. Vispirms jau esmu spēlējis gan Dārziņskolas, gan mūsu konservatorijas, gan Maskavas konservatorijas orķestri.

Tas bija interesanti. Bija Dārziņskolā tāds diriģents Dmitrijs Kuļkovs; es vienmēr sēdēju otrajās vijolēs, un man vienmēr bija atzīme 'četri' pēc vecās sistēmas [no viens līdz pieci]. Visos priekšmetos pieci, orķestri – četri. Bet tad organizējās Jaunatnes simfoniskais orķestris Vignera vadībā. Mēs spēlējām no lapas Prokofjeva "Klasisko simfoniju": es visu nolasiju no lapas, un viņš laikam mani ievēroja un nosēdināja pie pirmās pulsts – tā tad no otrajām vijolēm uz pirmo vijoļu pirmo pulsti blakus Ojāram Kalniņam, kurš bija koncertmeistars. Reiz iestudējām kādu programmu ar lielu vijoles solo, bet Ojārs laikam bija pavēlāk sācis mācīties, un viņš teica, lai es sēžu koncertmeistara vietā. Un no tā laika es paliku Jaunatnes orķestra koncertmeistars. Spēlēju tajā orķestrī no 1956. gada beigām, līdz aizgāju uz Maskavu [līdz 1958. gadam – L. P].

Vēlāk tikpat kā neesmu sēdējis orķestrī. Bija gan viens gadījums, kad pirms Operas viesizrādēm Maskavā tābrīža galvenais diriģents Aleksandrs Viļumanis piedāvāja man nākt uz Operu par koncert-

meistaru. Tas bija ap 1985. gadu. Es domāju, domāju un tomēr pateicu nē – paliku pie sava darba konservatorijā.

Jāatzīstas vēl, ka pāris gadu aspirantūras laikā nostrādāju "Ledus baleta" orķestrī. Daudz laika tas man neprasijs. Lai orķestris būtu spēcīgāks, bijām pieaicināti daži aspiranti, un diriģents nelika mums sēdēt mēģinājumos, bet ļāva nākt tikai uz izrādēm, un tas bija izdevīgi. Bija tāds grēks. Kāpēc grēks? Orķestrim bija paredzētas viesizrādes Somijā, un tolaik jau tikt uz ārzemēm bija

Ādolfa Skultes autorkoncertā Ventspilī, 1985

sapnis katram. Es aizgāju prasīt konservatorijā atļauju, un tur bija tāds solids prorektors Nikolajevs; viņš uz mani caur brillēm paskatījās un teica: "Jaunais cilvēks, jūs taču mācāties aspirantūrā. Ar "Ledus baletu" kaut kur doties, to es jums neatļaušu." Man pēc tam bija bēdīgi ap sirdi, bet tagad es domāju, ka viņš pareizi darija: tas nebija tas limenis, ar ko aspirantūrā jānodarbojas.

Jaunatnes orķestra laikā bija tiešām radošs pacēlums. Ar šo orķestri pirmo reizi kā solists spēlēju Čaikovska Koncertu, tas bija 1957. gada pavasarī. Kādreiz to varētu apkopot. Vispār visu vajadzētu apkopot, jo tā dzīves pieredze kādam no jaunajiem varētu noderēt – viņi aug un šaubās. Man jau arī šaubu bijis pietiekoši daudz, un pirms 50 gadiem nevarēju iedomāties, ka te sēdēšu...

LP: Kādu atskaņotājmākslinieku ierakstus labprāt klausāties vēl un vēl?

JŠ: Pēdējā laikā, godīgi sakot, ierakstus mazāk klausos. Daru savu darbu, un citam man atliek maz laika. Bet varu teikt, kas man ir bijuši paraugi. Vijolspēlēt tie ir Dāvids Oistrahs un Fricis Kreislers. Savā ziņā pretstati. Oistrahs varbūt nav tik liels mūziķis – muzikāli es viņam šad tad nepiekritu, bet kā vijolnieks viņš ir ģenijs. Vijolnieciskā, intonativā, toņa veidošanas ziņā. Toties Kreislers ar savu šarmu, vieglumu un muzikālo izjūtu ir pilnīgi atšķirīgs plāksnes mākslinieks. Citi, no kuru ierakstiem esmu mācījies, ir Dzino Frančeskatī, Žaks Tibo. No čellistiem, protams, Pavlo Kasalss, no pianistiem Alfrēds Brendelis ar savu smalkjūtīgo un precīzo interpretāciju. Ar Brendeli mūs te, Rīgā, iepazīstināja Barinova.

LP: Kas jūsu izraisa vislielāko emocionālo pārdzīvojumu?

JŠ: Mani ļoti interesē tēlniecība. Esmu izpētījis Meža kapus un apzinājis visu Teodoru Zaļkalnu, Burkardu Dzeni, Žani Smiltiņu – viņa veidotais Meierovica piemineklis man vispār liekas viens no skaistākajiem darbiem. Un, lai gan neesmu stingrs ticīgais, emocionālu pārdzīvojumu man sagādā arī baznīca. Izjūtu to arhitektūru, elpu, un, ja mācītājs labi runā, arī runu – mazāk gan, ko viņš runā, bet kā viņš to pasaka.

Jā, bet vislielākās emocijas man izraisa Latvijas himna un Latvijas karogs. Visus tos [padomju – L. P.] gadus 18. novembrī esmu apstaigājis vietas, kas saistās ar Latvijas brīvības cīņām, valsts dibināšanu. Vienalga, kāds bija laiks, aizgāju pie Nacionālā teātra, pēc tam pie Brīvības pieminekļa, kas tajā laikā nebija apgaismots, centos arī uz Brāļu kapiem aizbraukt. Esmu audzis ļoti patriotiskā ģimenē, kur Latvija tika pieminēta. Manai mātai 17. novembrī bija dzimšanas diena. Tā kā tas bija dienu pirms 18. novembra, papus parasti vakara beigās piesēdās pie klavierēm un klusām spēlēja himnu. Tā mēs atzīmējām 18. novembri.

LP: Kas ir prieka un enerģijas avots jūsu dzīvē, kad beidz skanēt mūzika? Vai jums patīk, piemēram, makšķerēt?

JŠ: Nē, tāda hobija man nav. Mans vekaistēvs bija liels makšķernieks, bet tēvs nebija un arī mani neievilināja tajā grēkā. Visvairāk man patīk dabas izjūta, pastaigāt pa mežu – tas dod enerģiju. Mums ir vasaras māja Skultē, tad tur pa vasarām ar ģimeni šiverējamies pa dārzu. Liels ceļotājs neesmu, bet vienmēr var aizbraukt pie jūras, patīk pastaigāt pa Rīgas parkiem. Ļoti patīk vasarā kādreiz, kad visi ir izbraukuši ārā no pilsētas, iziet gar kanālmalu – tā ir liela bauda. Rīga vispār ir skaista pilsēta!

LP: Pilnībā jums piekritu! Un kas ir jūsu radošās attīstības dzinējspēks?

JŠ: Jā, nu to ir grūti pateikt... Katrā gadījumā ne karjera. Jevtušenko ir tāds dzejolis, kur viņš saka: “Я делал карьеру не делая ее”. [“Veidoju karjeru, to neveidojot” – red. piez.] Man vienmēr iekšā bijusi vēlme sakārtot, vēlme mācīties, un to arī esmu licis lietā. Un jāteic, ka tagad esmu gudrāks vijolspēlē nekā kādreiz. Sākumā mēdza būt tā – tu jūti, ka nav tā, kā vajag, bet, kā to izlabot, nezini. Kādreiz man teica: “Frāzē, frāzē!” Nu, kā var frāzēt, ja nezina, kas tā frāze tāda ir un kā to veidot, uz ko likt uzsvāru?

LP: Jā, šis jūsu piemērs par ‘muzikālu frāzēšanu’ vai ‘frāzes vešanu’ rada neveiklu *déjà-vu* sajūtu no studiju laikiem, un uzdroši-

**nos pieļaut, ka ne man vienai. Vai jūs varētu padalīties, pie kāda frāzes formulējuma esat nonācis? Kā to šodien skaidrojat sa-
vīem audzēkņiem?**

JŠ: Vai man nevar būt kādi profesionāli noslēpumi? (*smejas*) Bet, ja nopietni, tad, pirmkārt, pie frāzējuma pilnībā ir jāpārvalda lociņa tehnika. Artikulācijas jautājums. Lociņa vilciena sākumam un noslēgumam jābūt pilnīgi precīzi apzinātam. Un tad ir jāmeklē, kura nots frāzē ir svarīgāka un izceļama, jo katrā motīvā vienmēr ir kādas neizceļamas un svarīgākas notis. Ar lociņa tehnikas palīdzību mēs to noti varam izcelt. Bet ļoti bieži dzirdam, ka vijolnieks spēlē bez artikulācijas, tāpēc arī frāze neveidojas pietiekoši reljefa. Nu, tas tā – īsumā. Dabīgi, ka izteikt vārdos to ir grūti un pilnveidoties iespējams tikai praktiskā darbā. Esmu daudz lasījis par metodikas jautājumiem un varu droši apgalvot, ka no grāmatām mūziku iemācīties nevar.

LP: Vai jums dzīves laikā nācies radikāli mainīt savu viedokli un vērtību sistēmu?

JŠ: Nē, radikāli nav nācies mainīt. No apzinātās jaunības laika man bijusi interese par mūziku un mākslu vispār. Politiskā ziņā vienmēr bijis skaidrs jautājums par to, ka Latvijai jābūt brīvai, bet, ka tas notiks tik ātri, to gan es negaidīju... Nelikās, ka manas dzīves laikā kaut kas tāds notiks, un žēl, ka mans tēvs to nesagaidīja... Bet tā radikāli man nav bijis nekas jāmaina.

LP: Vai esmu aizmirsusi pajautāt ko svarīgu?

JŠ: Nezinu, varbūt esmu aizmirsis kaut ko pastāstīt. Es tik brīvi sāku runāt, jo aizmirsu, ka tas domāts publicēšanai. Bet liekas, ka svarīgākais ir pateikts. Nu, ko vēl var pieminēt – man nekad nav bijis aicinājuma uz administratīviem darbiem. Vienīgais administratīvais amats: biju JVLMA Stiginstrumentu katedras vadītājs vienu termiņu. Vadībai ar savu darbošanos laikam pārāk nepatīku, jo uz otru termiņu mani neaicināja. Bet domāju, ka viņi rīkojās ļoti gudri, jo redzēja, ka šeit, klasē, daru savu darbu un nevajag atraut manu uzmanību no tā, ko daru. Esmu par to ļoti pateicīgs!

**LATVIJAS
NACIONĀLA
OPERA**

Riharda VĀGNERA opuss tēlos
**RIENCI.
TRIUMFS UN SAKĀVE**

RĪGA 2014 - Eiropas kultūras galvaspilsētas gada atklāšana
17.01.2014.

Pirmizrāde
19.01.2014.
21.01. | 03.06. | 15.06.

Dirģents **Modests PITRENS**
Režisore **Kirstena DĒLHOLMA** (*Hotel Pro Forma*)

KONTAKTI
Aspazijas bulvāris 3, Rīga, LV 1050
(+ 371) 67073777, info@opera.lv
www.opera.lv

BILETES Ls 3-27 | € 4.27-38.42
LN0 un *Biešu paradīzes* kasēs
(+ 371) 67073776, boxoffice@opera.lv
www.opera.lv, www.bilesuparadize.lv

EIROPAS KULTŪRAS
GALVASPILSĒTA
RĪGA 2014
NOTIKUMS

